

XXXVII Konferencja

z cyklu: *Zagadnienia surowców energetycznych
i energii w gospodarce krajowej*

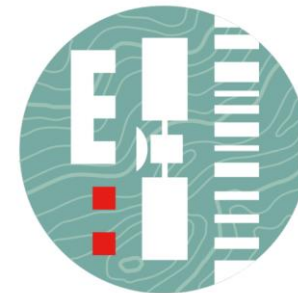
www.min-pan.krakow.pl/se

REGIONY GÓRNICZE W OBLICZU SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI - wyzwania, plany i ocena postępów

Aleksandra Kozłowska-Woszczycka, Katarzyna Pactwa

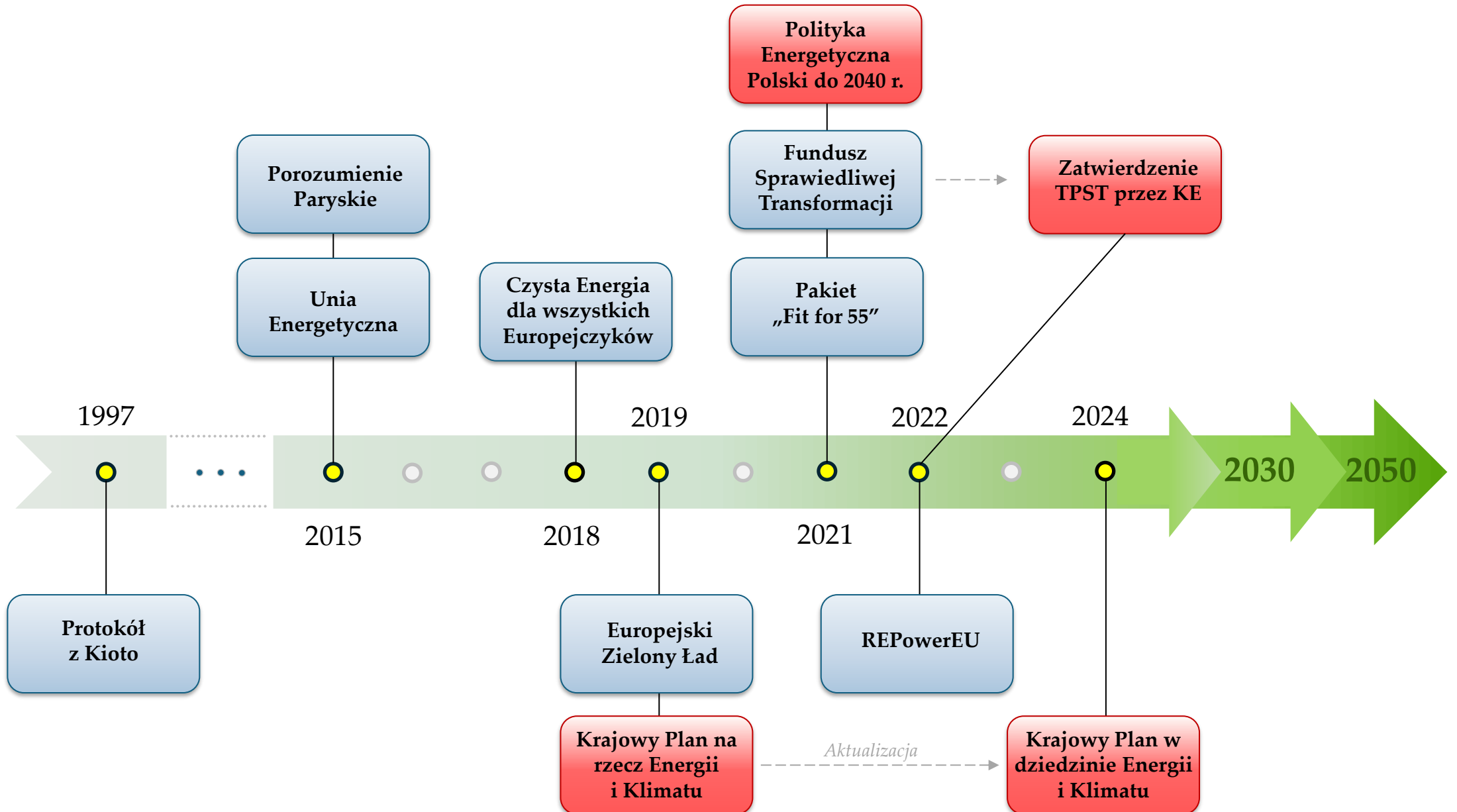
Wydział
Geoinżynierii,
Górnictwa
i Geologii

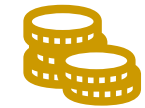
Katedra Geodezji
i Geoinformatyki

Zakopane, 22.10.2024 r.

Droga ku neutralności klimatycznej

Polskie regiony węglowe objęte wsparciem z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji

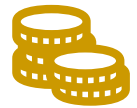

415 mln €

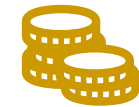
WIELKOPOLSKA
WSCHODNIA

SUBREGION
WAŁBRZYSKI

581,5 mln €

369,5 mln €

ŁÓDZKIE
(BEŁCHATÓW)

ŚLĄSK

MAŁOPOLSKA ZACHODNIA

2,4 mld €

Rozporządzenie ustanawiające FST → Plany Sprawiedliwej Transformacji

WYZWANIA

„W planach należy szczegółowo określić wyzwania, przed którymi stoją te terytoria, oraz ich potrzeby...”

PLANOWANE OPERACJE

„...wskazać, jakiego rodzaju operacje są konieczne...”

MONITOROWANIE

„Planowane środki w zakresie monitorowania i ewaluacji...”

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Polskie Obszary ST: Wyzwania i Planowane Operacje

4 Plany Sprawiedliwej Transformacji
(Śląsk, Wałbrzych, Wielkopolska Wschodnia, Łódzkie)

1 Matryca Logiki Interwencji
(Małopolska Zachodnia)

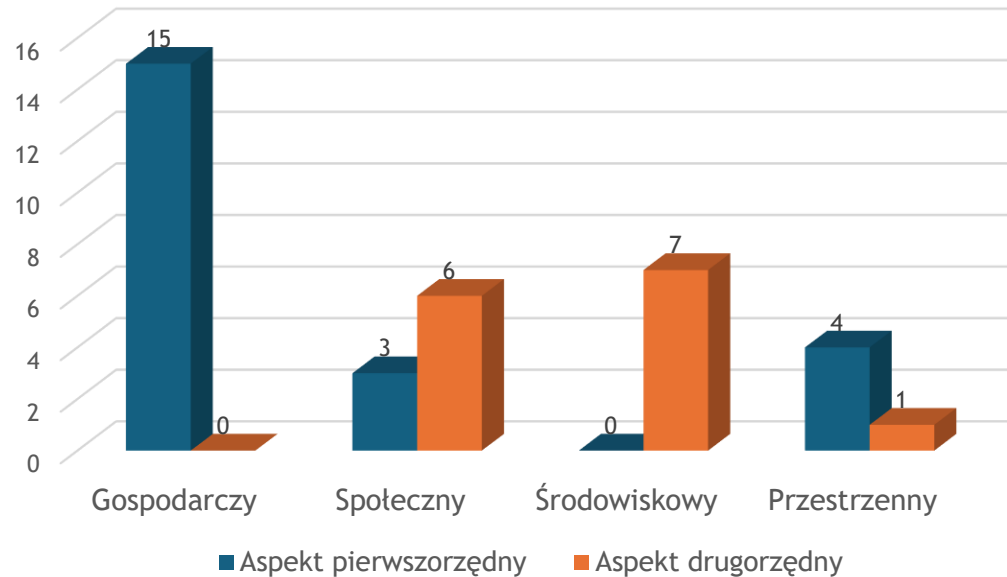

22 wyzwania

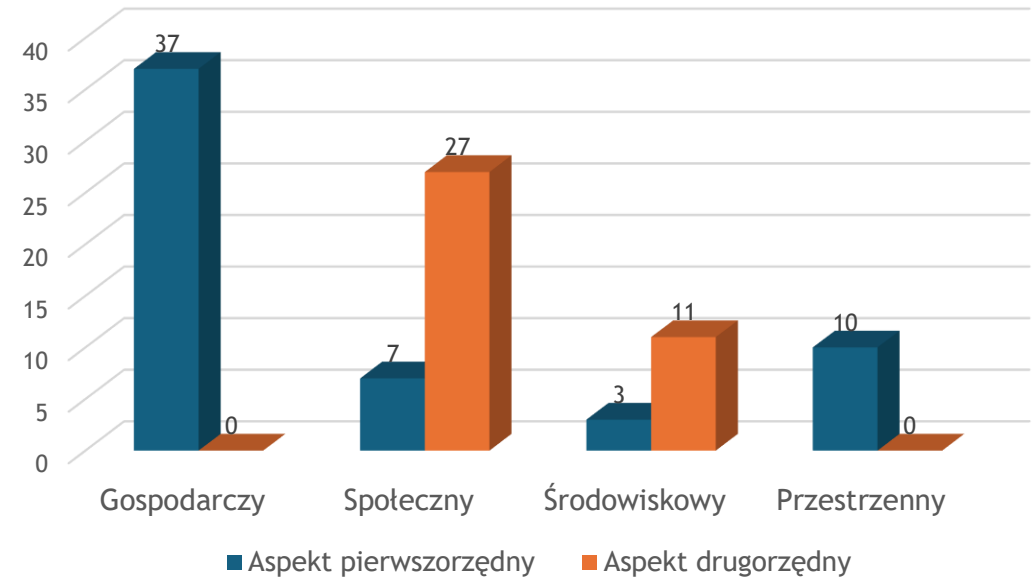
i

57 planowanych operacji

Wyzwania - aspekty

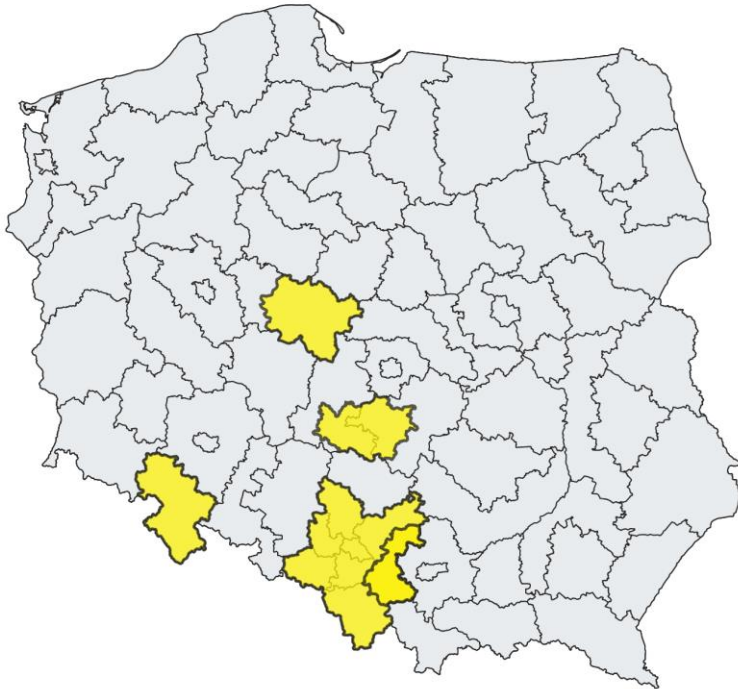
Planowane operacje - aspekty

Obserwacja: Dominują wyzwania i operacje o charakterze gospodarczym.

Polskie Obszary ST: Diagnoza wyzwań

11 z 22 zidentyfikowanych wyzwań
dotyczy wszystkich Obszarów ST

B+R → dywersyfikacja gospodarki w kierunku zielonych, inteligentnych i cyfrowych technologii.

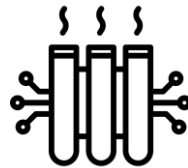
Przeciwdziałanie wyludnieniu, migracji oraz starzeniu się społeczeństwa.

Aktywizacja zawodowa mieszkańców, przeciwdziałanie wysokiemu bezrobociu.

Przekwalifikowanie pracowników bezpośrednio i pośrednio związanych z przemysłem górniczym.

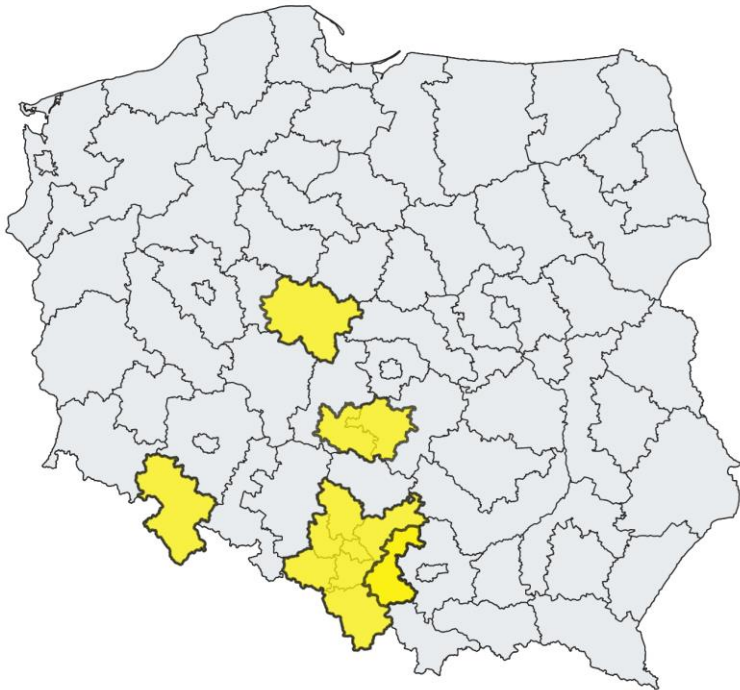
Zaprzestanie wykorzystania węgla kamiennego do ogrzewania w gospodarstwach domowych.

Zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych.

Polskie Obszary ST: Diagnoza wyzwań

11 z 22 zidentyfikowanych wyzwań
dotyczy wszystkich Obszarów ST

Dekarbonizacja i zwiększenie udziału OZE
w końcowym zużyciu energii.

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego
i restrukturyzacja sektora energetycznego w kierunku
OZE.

Rozwój zeroemisyjnego transportu publicznego
oraz poprawa mobilności mieszkańców.

Rekultywacja, rewitalizacja i ponowne
zagospodarowanie terenów przemysłowych
i zdegradowanych.

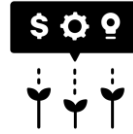
Przeciwdziałanie degradacji środowiska i zmniejszenie
poziomu zanieczyszczeń (w tym zarządzanie
gospodarką wodną).

Diagnoza wyzwań a rodzaje przewidywanych operacji

B+R → dywersyfikacja gospodarki w kierunku zielonych, inteligentnych i cyfrowych technologii.

Aktywizacja zawodowa mieszkańców, przeciwdziałanie wysokiemu bezrobociu.

Przekwalifikowanie pracowników bezpośrednio i pośrednio związanych z przemysłem górniczym.

Dekarbonizacja i zwiększenie udziału OZE w końcowym zużyciu energii.

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i restrukturyzacja sektora energetycznego w kierunku OZE.

Rozwój zeroemisyjnego transportu publicznego oraz poprawa mobilności mieszkańców.

Rekultywacja, rewitalizacja i ponowne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych.

PRZEWIDYWANE OPERACJE

Inwestycje w działalność badawczo-rozwojową

Rozwój start-upów, hubów technologicznych i inkubatorów przedsiębiorczości

Wsparcie i rozwój kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych

Rozwój infrastruktury i sektora OZE

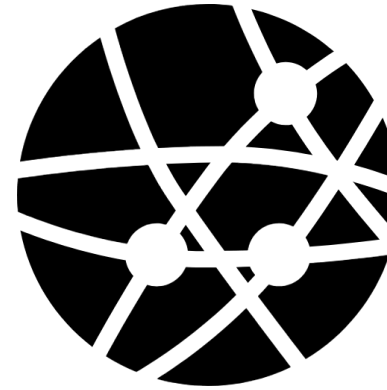
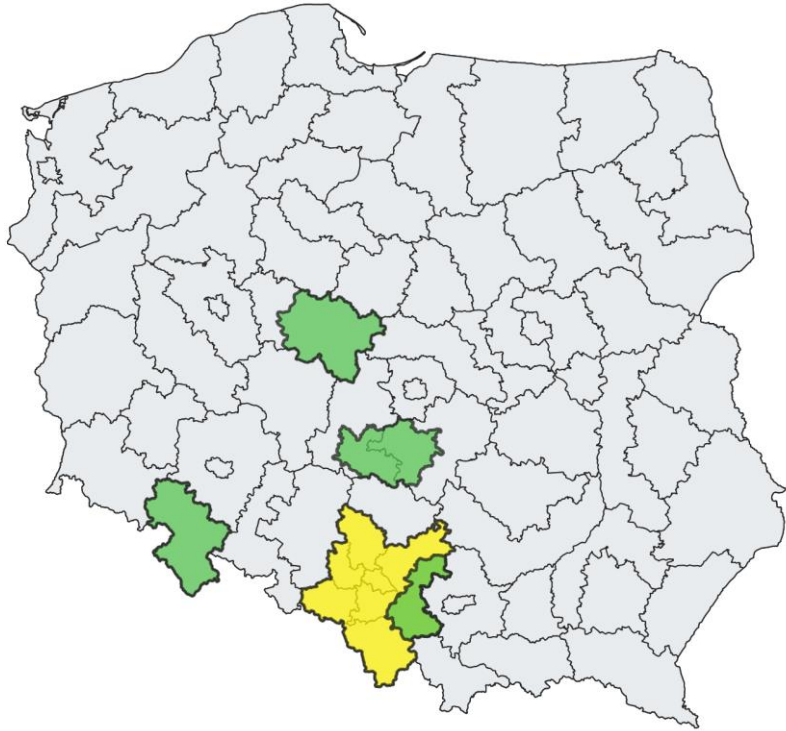
Inwestycje w zeroemisyjny transport publiczny oraz niezbędną infrastrukturę towarzyszącą

Rewitalizacja obszarów poprzemysłowych i zdegradowanych

6 z 57 operacji przewidziano we wszystkich Obszarach ST.
Odnoszą się one bezpośrednio do 7 wyzwań.

Specyficzne wyzwania i przewidywane operacje

WYZWANIE SPECYFICZNE DLA REGIONU: ŚLĄSK

WYZWANIE

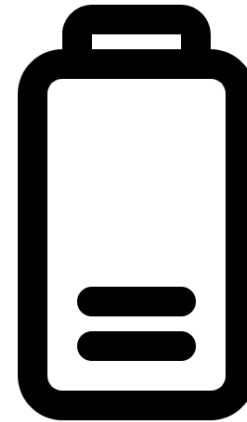
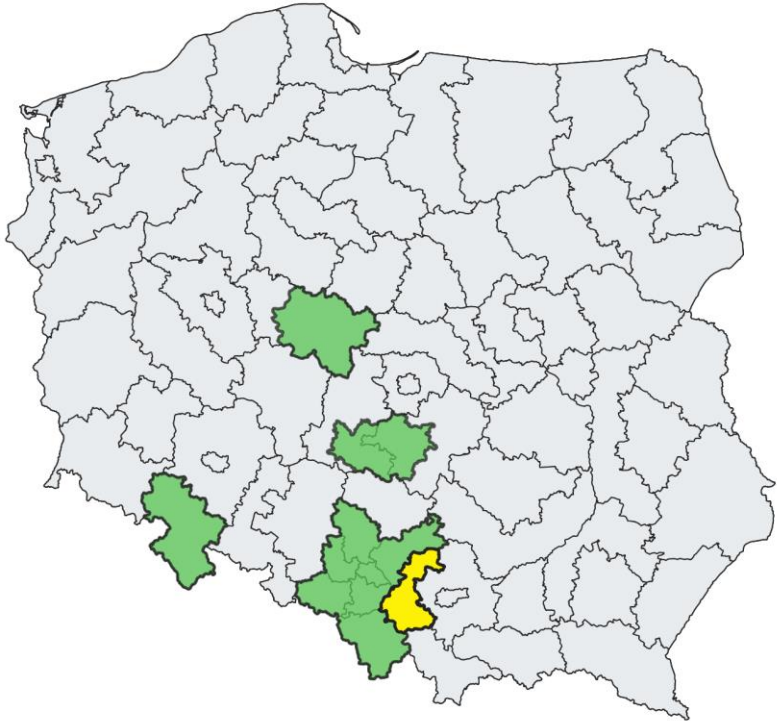
Tworzenie nowych łańcuchów wartości, które zastąpią dotychczasowe powiązania w sektorze górniczym i pokrewnych.

Na Śląsku zaplanowano m.in.:

- Rozwój innowacyjnych branż, transfer wiedzy i technologii skutkujące zwiększeniem potencjału regionu i tworzeniem nowych, przyszłościowych i wysokiej jakości miejsc pracy.

Specyficzne wyzwania i przewidywane operacje

WYZWANIE SPECYFICZNE DLA REGIONU: MAŁOPOLSKA ZACHODNIA

WYZWANIE

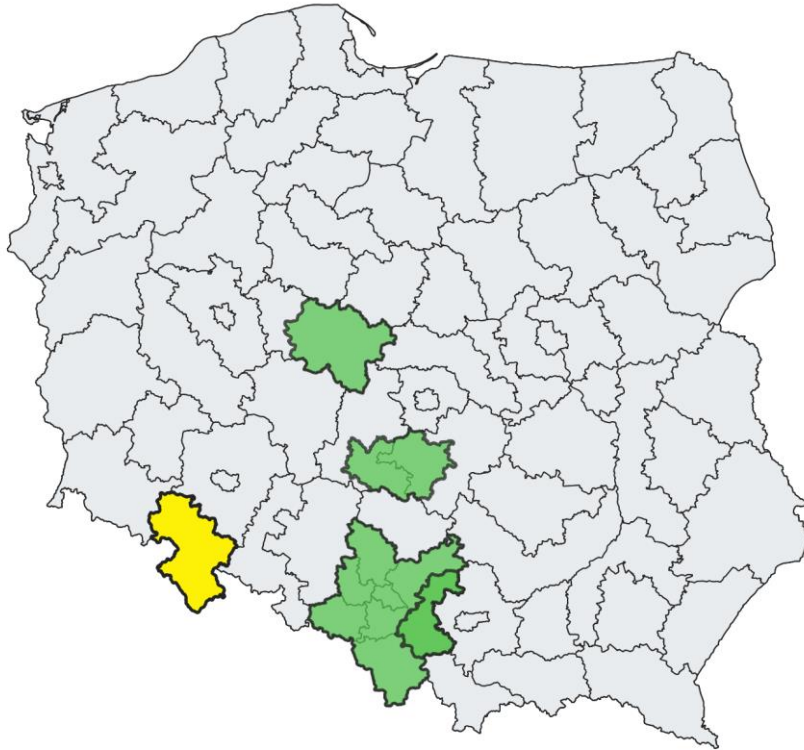
Przeciwdziałanie „efektowi wyjąłowienia”
– odpływowi potencjału przez sąsiadujące silne aglomeracje.

W Małopolsce Zachodniej zaplanowano m.in.:

- Rozwój powiązań klastrowych i stref aktywności gospodarczej;
- Wsparcie potencjału rozwojowego oraz konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw

Specyficzne wyzwania i przewidywane operacje

WYZWANIE SPECYFICZNE DLA REGIONU: WAŁBRZYCH

WYZWANIE

Uregulowanie statusu prawnego i własnościowego porzuconych nieruchomości po działalności górniczej.

Pomimo wskazania wyzwania, w STPST subregionu wałbrzyskiego nie przewidziano żadnej operacji, która służyłaby jego eliminacji.

Monitorowanie i ewaluacja postępów Sprawiedliwej Transformacji

Wspólne wskaźniki produktu i rezultatu, mające na celu zmierzenie, czy plan jest w stanie zapewnić osiągnięcie swoich założeń, są określone w załączniku III do Rozporządzenia ustanawiającego FST.

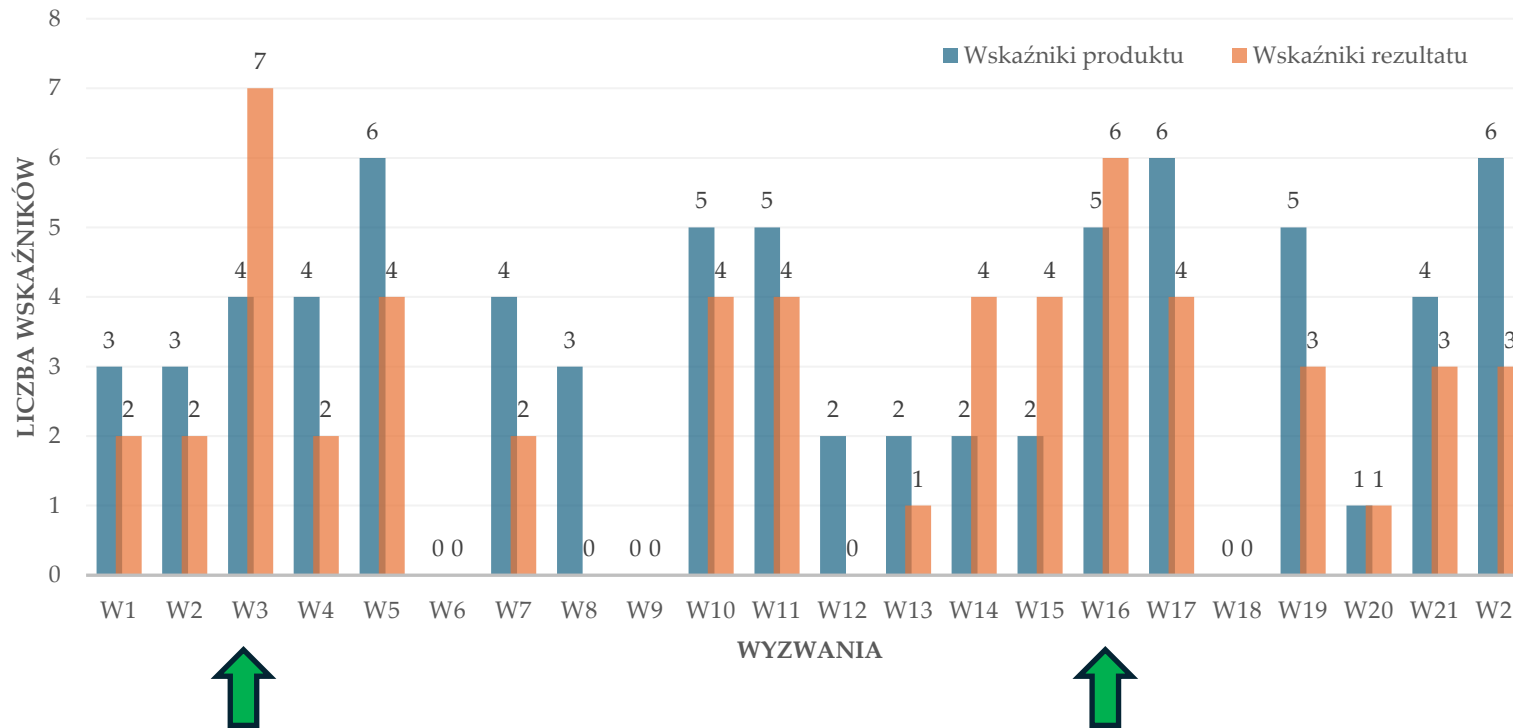
Rozporządzenie ustanowiło osiągnięcie celów pośrednich dla wskaźników produktu do końca 2024 r. oraz celów dla wskaźników produktu i rezultatu do końca 2029 r.

Wszystkie 40 wskaźników produktu i 35 wskaźników rezultatu zostało przypisanych do zidentyfikowanych wyzwań.

Dla 3 wyzwań nie udało się przypisać żadnego wskaźnika.

Monitorowanie i ewaluacja postępów Sprawiedliwej Transformacji

Liczba wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do każdego wyzwania

Wyzwania z największą liczbą wskaźników:

W3. B+R → dywersyfikacja gospodarki w kierunku zielonych, inteligentnych i cyfrowych technologii.

W16. Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury usług społecznych.

Monitorowanie i ewaluacja postępów Sprawiedliwej Transformacji

W3. B+R → dywersyfikacja gospodarki w kierunku zielonych, inteligentnych i cyfrowych technologii.

Wskaźniki produktu (RCO):

- RCO 07 – Organizacje badawcze uczestniczące we wspólnych projektach badawczych
- RCO 10 – Przedsiębiorstwa współpracujące z organizacjami badawczymi
- RCO 13 – Wartość usług, produktów i procesów cyfrowych opracowywanych dla przedsiębiorstw
- RCO 101 – MŚP inwestujące w umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Wskaźniki rezultatu (RCR):

- RCR 102 – Miejsca pracy dla naukowców utworzone we wspieranych jednostkach
- RCR 03 – MŚP wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe
- RCR 04 – MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne
- RCR 05 – MŚP wprowadzające innowacje wewnątrz przedsiębiorstwa
- RCR 06 – Złożone wnioski patentowe
- RCR 11 – Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych
- RCR 12 – Użytkownicy nowych i zmodernizowanych usług, produktów i procesów cyfrowych opracowanych przez przedsiębiorstwa

Monitorowanie i ewaluacja postępów Sprawiedliwej Transformacji

W16. Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury usług społecznych.

Wskaźniki produktu (RCO):

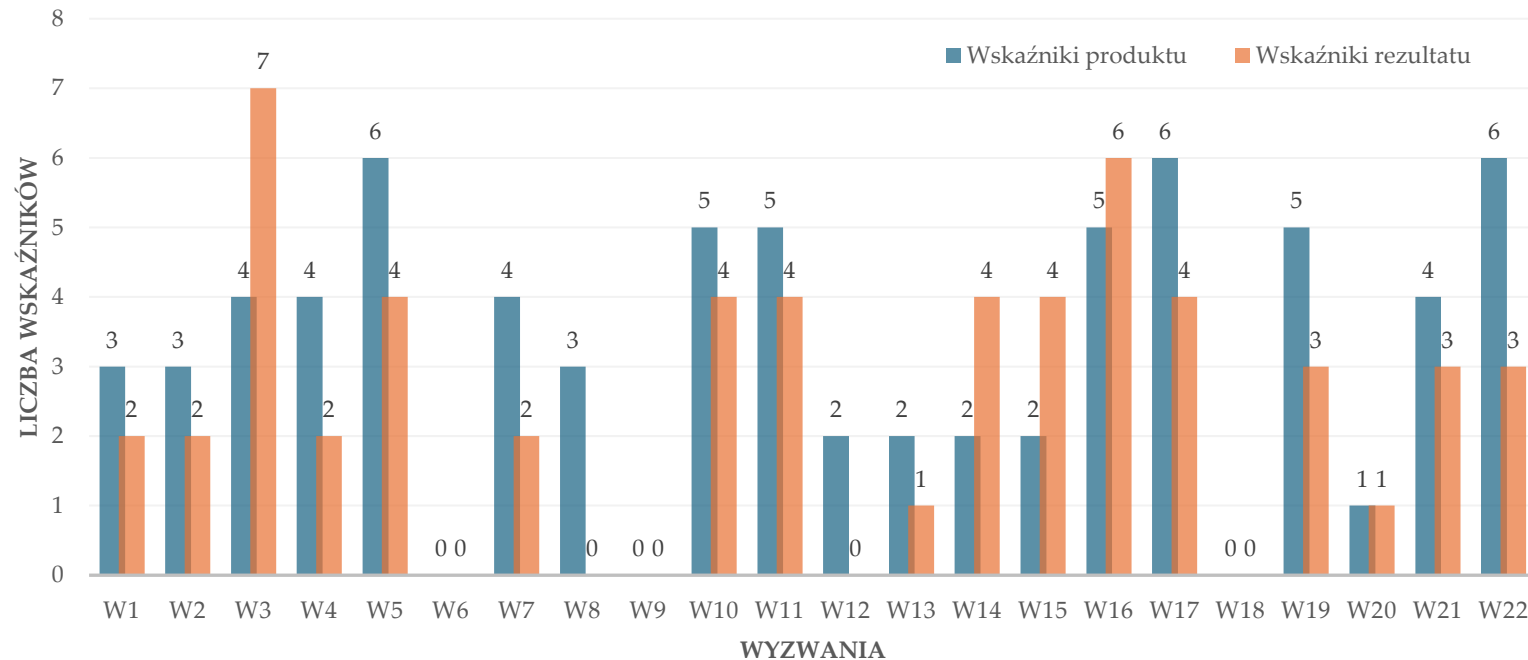
- RCO 61 – Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów dla służb zatrudnienia
- RCO 66 – Pojemność klas w nowych lub zmodernizowanych placówkach opieki nad dziećmi
- RCO 67 – Pojemność klas w nowych lub zmodernizowanych placówkach oświatowych
- RCO 69 – Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej
- RCO 70 – Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej (innych niż mieszkania)

Wskaźniki rezultatu (RCR):

- RCR 65 – Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych obiektów dla służb zatrudnienia
- RCR 70 – Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi
- RCR 71 – Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych
- RCR 72 – Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych elektronicznych usług opieki zdrowotnej
- RCR 73 – Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej
- RCR 74 – Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki społecznej

Monitorowanie i ewaluacja postępów Sprawiedliwej Transformacji

Liczba wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do każdego wyzwania

Wyzwania bez wskaźników produktu i rezultatu:

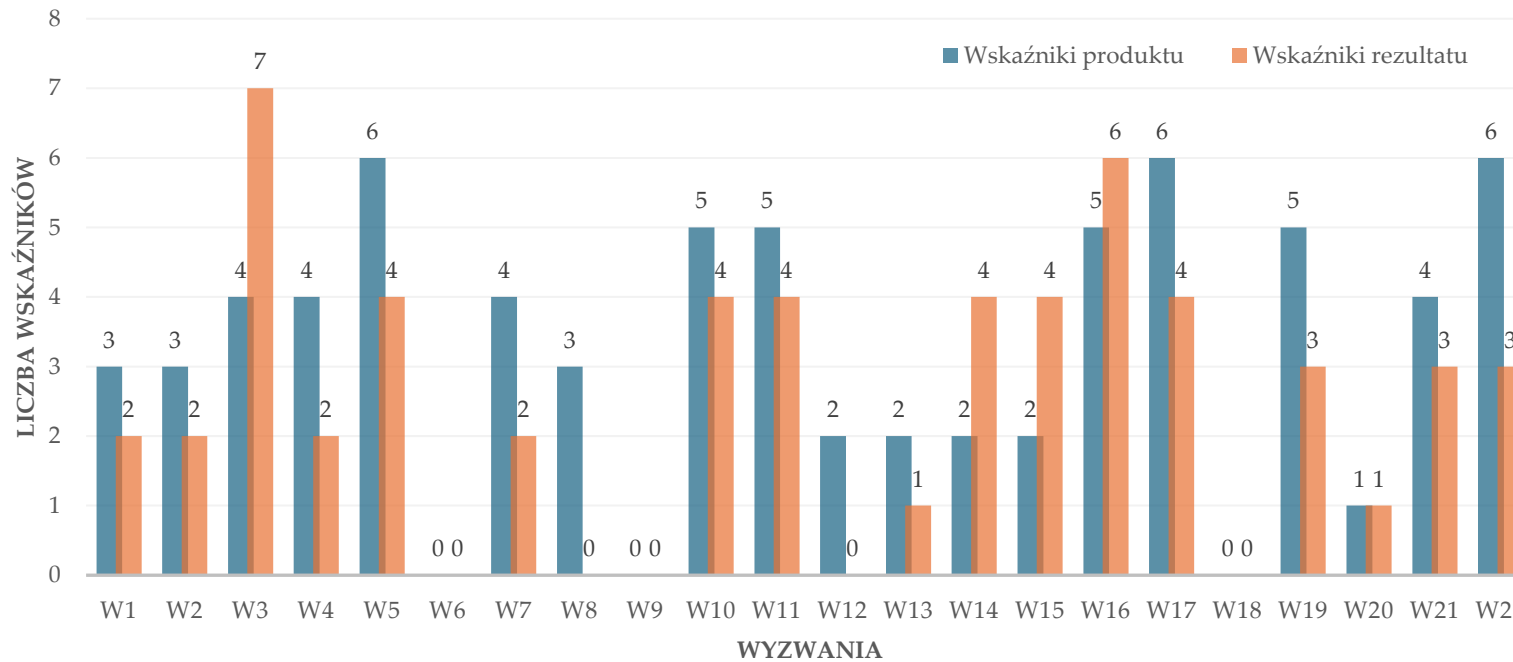
W6. Uregulowanie statusu prawnego i własnościowego porzuconych nieruchomości po działalności górniczej.

W9. Dostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniającej się sytuacji gospodarczej.

W18. Zwiększenie społecznej akceptacji dla transformacji.

Monitorowanie i ewaluacja postępów Sprawiedliwej Transformacji

Liczba wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do każdego wyzwania

Wyzwania bez wskaźników rezultatu:

W8. Przeciwdziałanie wyludnieniu, migracji oraz starzeniu się społeczeństwa.

W12. Zaprzestanie wykorzystania węgla kamiennego do ogrzewania w gospodarstwach domowych.

Te wyzwania wskazywane są przez wszystkie regiony.

Brak wskaźników rezultatu = brak możliwości oceny długoterminowego wpływu działań na regiony

Zróżnicowane podejście do monitorowania i ewaluacji

Zgodnie z Rozporządzeniem ustanawiającym FST, TPST powinny zawierać informacje o planowanych środkach monitorowania i ewaluacji procesu transformacji.

Region	Podmioty monitorujące	Środki monitorowania
Śląsk Małopolska Zachodnia	Zewnętrzne badania i analizy	-
Wielkopolska Wschodnia	Opinie niezależnych ekspertów	-
Subregion Wałbrzyski	Grupa Robocza ds. FST, Komitet Monitorujący FEDS	-
Łódzkie	Brak informacji	Wykorzystanie systemu informatycznego

Podsumowanie

1. Wyzwania i przewidywane operacje opisane zostały w sposób bardzo ogólny we wszystkich TPST, co jest sprzeczne z rozporządzeniem, które wyraźnie wskazuje na konieczność szczegółowego opisu. Należy mieć na uwadze, że możliwe jest, iż część planowanych operacji, choć została odmiennie opisana, jest w rzeczywistości tożsama pod względem celów i założeń.
2. Przewidywane operacje mogą okazać się niewystarczające do sprostania zidentyfikowanym wyzwaniom.
3. Wspólne wskaźniki produktu i rezultatu nie uwzględniają w pełni złożoności wszystkich wyzwań, co ogranicza ich skuteczność w monitorowaniu postępów transformacji.
4. Brak jednolitego standardu monitorowania i oceny postępów w polskich regionach ST stanowi wyzwanie, szczególnie w kontekście porównywania wyników między regionami.

Dziękuję za uwagę!

Kontakt: aleksandra.kozlowska-woszczycka@pwr.edu.pl